

DADAIZAM, umjetnički i intelektualni pokret, nastao u društvenoj i duhovnoj klimi I. svj. r. u Europi kao stav radikalnoga odbacivanja tradicionalne umjetnosti i kulture. Termin nema precizno značenje, već svojom neodređenošću nastoji izraziti duh pobune i opredjeljenja za slučajno, provokativno i ironično. Prve manifestacije dadaizma pojavile su se u Zürichu, gdje je 1916. grupa pjesnika i umjetnika osnovala »Cabaret Voltaire« (H. Ball, T. Tzara, R. Huelsenbeck, M. Janco, H. Arp). Ostali centri dadaizma bili su New York (M. Duchamp, F. Picabia, M. Ray), Berlin (R. Hausmann, G. Grosz), Köln (M. Ernst), Hannover (K. Schwitters), Pariz (T. Tzara, F. Picabia, G. Ribemont-Dessaigne). Predstavnik dadaizma u Hrvatskoj bio je Dragan Aleksić koji je 1922. u Zagrebu objavio publikaciju »Dada tank«. I umjetnici okupljeni oko časopisa »Zenit« (1921–26) bili su bliski dadaizmu i futurizmu. Urednik časopisa i osnivač zenitističkoga pokreta bio je Ljubomir Micić, a njegovi najbliži suradnici I. Gol, B. Tokin, M. Mikac i B. Ve Poljanski. U reviji i posebnim publikacijama surađivali su lik. umjetnici iz inozemstva (M. Petrov, A. Gleizes, T. van Doesburg, K. Schwitters, O. Zadkin). D. je pripremio klimu za pojavu nadrealizma, a poslije II. svj. r. utjecao je na nastanak i razvitak niza novih umj. pokreta.

LIT.: H. Richter, Dada-art and anti-art, London 1965. — B. Donat, Antologija dadaističke poezije, Novi Sad 1985. R.

DAJHT-KRALJ, Vera, kiparica (Zagreb, 11. XII. 1928). Završila Akademiju u Zagrebu 1952 (F. Kršinić, A. Augustinčić). Boravila na post-diplomskome studiju u Parizu (Académie des Beaux-Arts). Radi skulpture u rasponu od psihološkoga portreta, monumentalnih spomenika do kompozicija u kojima ističe pokret, uvijek s prepoznatljivim likovima. Također radi nakit i obojenu skulpturu u kombinaciji kovine i emajla te keramiku. Izlaže od 1960; sudionica je kiparskih simpozija u Prilepu (1974) i Krapini (1979). Izvela je memorijalni spomenik u Oborovu kraj Zagreba (1958) te s arh. A. Glunčićem *Prozor* u Tkalcicevoj ul. u Zagrebu, 1991.

LIT.: V. Bužančić, Vera Dajht-Kralj (katalog), Zagreb 1992.

DAJLA (Dalja), selo na Z obali Istre, S od Novigrada. Na ostacima ant. građevine bila je u V. st. izgrađena ranokršć. bazilika, koja je imala crno-bijeli mozaični pod s geometrijskim uzorkom. Poslije je na istomu mjestu podignut benediktinski samostan, od 1839. uklopljen u klasicistički arhit. kompleks s dvorcem obitelji Grisoni, crkvom, gospodarskim zgradama i parkom.

LIT.: F. Semi, La ville gentilizie istriane, Le tre Venezie, 1937, str. 312. — B. Marušić, Tri nove poznoantične najdbe iz Istre, Arheološki vestnik (Ljubljana), 1958–59. — L. Parentin, I Benedettini a Daila, Pagine istriane (Trieste), 1969, 25. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. R.

DAKIĆ, Slavko, arhitekt i urbanist (Osijek, 2. IV. 1942). Diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1967. God. 1969–91. radi u Urbanističkome zavodu grada Zagreba na problemima povijesne gradske jezgre i šire gradske regije. Vodi izradu urbanističkoga plana centra (1974), Gornjega grada i Kaptola (1979), a od 1978. reviziju generalnoga urbanističkoga plana Zagreba. Objavljuje urbanističko-sociološke studije u časopisima i novinama. God. 1978–82. bio glavni urednik časopisa »Arhitektura«.

BIBL.: Formalne, strukturalne i funkcionalne karakteristike zagrebačkog centra, ČIP, 1975, 266; Oblikovanje i razvoj fizionomije Zagreba u okviru srednjoročnog prostornog plana 1976–80, ibid., 1976, 285; Trg i komunikacija, Oko, 18. XI. 1976; Evolucija Zagrebačkih urbanih motivacija, ibid., 8. III. 1979; Nove orijentacije u planiranju Zagreba, ibid., 24. II. 1981; Alternativna stambena politika (s G. Bežovanom), Zagreb 1990; Spisi o novoj zavičajnosti, Zagreb 1992. Z. Kol.

DAKSA (Dassa, Jackxa, Achxa), otočić na ulazu u zaljev Rijeke dubrovačke i Gruža. Prvi poznati vlasnik, dubrovački vlastelin Sabo Getaldić, sagradio je svetište Sv. Sabine s franjevačkim samostanom. Prvotna crkva bila je jednobrodna građevina sa zvonik-kulom na pročelju, ali je dodavanjem bočnih kapela u XVIII. st. dobila križni oblik. U njoj se od sred. XV. st. nalazilo veliko drveno raspelo, djelo Jurja Petrovića. Po otočiću su izgrađene i kapele — križne postaje. Radi strateške važnosti otočića franjevci ga prisilno napuštaju, a građevine se preinačuju prilikom gradnje utvrda. Jačanjem gruške luke na Daksi je podignut svjetionik, a kasniji pokušaji da se samostanu vrati kult. važnost, nisu urodili plodom.

LIT.: V. Lisićar, Tri dubrovačka otočića, Dubrovnik 1935. — I. Fisković, Prijedlog za kipara Jurja Petrovića, Peristil, 1966, 8–9. I. Fis.

DALLER, Gabrijel → TALLER, GABRIJEL

DALMATE → SCHIAVONI

EHU, 12

DALJ, glineni ženski idol. Osijek, Muzej Slavonije

DALMATI → ILIRI

DALMATINAC, Juraj → JURAJ MATEJEV DALMATINAC

DALJ, gradić na desnoj obali Dunava, I od Osijeka. Naselje u prapov., rim. i srednjovj. doba. Nalazišta: Dalj, lokalitet *Banjkas*, te lok. *Busija* u Daljskoj planini. Na Banjkasu su pronađeni grobovi sa žarama sr. brončanog doba s inkrustiranom keramikom tipa juž. Transdanubije, kojoj pripada i glineni ženski idol. Iz ant. doba su ostaci rim. kastela *Teutoburgium* nađeni na Banjkasu i u Dalju. Iz epohe seobe potječu novac iz kovnice Sirmium (VI. st.) i avarske pojasne garniture (VIII. st.). Od slav. nalaza ističe se nakit i keramika s Daljske planine (VIII–XI. st.). — U sr. v. Dalj je gradić (*oppidum*) spominjan u izvorima 1471. Održao se pod Turcima, a od 1706. u vlasništvu arhiepiskopa i mitropolita karlovačkog; od 1848. posjed je srp. patrijarha. Pravosl. crkva sagrađena je 1715, a patrijaršijski dvor na Dunavu 1828. — Gradić i spomenici teško su oštećeni u agresiji na Hrvatsku 1991.

LIT.: V. Hoffiller, Idol od ilovače iz Dalja, VjHAD, 1928. — K. Vinski-Gasparini, Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, Zadar 1973. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. R.

DALJ, askos iz kasnoga brončanoga doba. Zagreb, Arheološki muzej

